

Пам'яті Айседори Дункан

ТАНЦІ ГОНЧАРНОГО КОЛА

Драматична феєрія на дві дії

Дійові особи:

Вона, Айседора Дункан — одна чи двоє їх, чи троє — в гріхах — молитвах — радості — сльозах...

Він, єдиновладний... недосяжний...

ПРОЛОГ

Чорний квадрат сцени — простір поза часом, де час спресовано у мить... болять... танцює Біле Полум'я...

Вона. Я... Я — прийшла. Я знову прийшла на прощу порощань і прощення, мій світлоголосий жайвір у синьому небі снігової країни... Я наздоганяла твою тінь у снах, і прокидалась у пастці голодної пустки... Через роки... через ночі і дні... я говоритиму і говоритиму до тебе... до Неба... Мої вуста німі — не знають слів чужих, себе і світ — душа — рядками римувала...

АНТИКОЛАПС

Боже! Я — вільна!

Я — божевільна...

І гріх мій, і вічна душа при мені...

Кинуть камінням, як голим лушпинням,

І тіні тіней на горбатій стіні...

Боже! Я — вільна...

Прости, милий Боже!

Себе не сховаєш в широкий рукав...

Зглянься,

клену,

коли ніжність помножить —

на нежить множинний, що сльози покрив!

Боже мій правий!

Отче мій!

Вітчим!

Мій відчай одвічний —

Одвічний мій біль!!

Роки свічаду у сутінках свідчать...

Покара — примара...

Той сон у собі...

Очі розчахнено, кригою скуто...

Шляхи позапльовано... Небо рябе...

Світе всеблагий!

Бездумно і люто

На скалках життя відтанцюю себе...

(Дико, чорно кричить у ніч... Захлинається... Схлипує... І тихо-тихесенько починає себе заколисувати.)

А-а, а-а-а, а-а-а-а-а-а!
Божечку, мій божечку,
вклонюсь тобі в ножечки,
низесенько-низько,
до зірочки близько,
а-а, а-а-а, а-а-а-а-а.

Вона. Я — Ніхто. Я тільки маленька дівчинка, чие тіло римує простір, танцюючи на гончарному колі землі, переплітаючи сонячне проміння! Я — іскорка. Зірка, що спалахне на пів-неба, на пів-світу, розкривши горизонт! І... У найкоротше ... І ... довге, як ціле Життя, зіллється тисяча доріг, і тисячі облич виплуне і поглине п'ятьма.. Блискавки доль — хисткий місток над прірвою Небуття... Вони прийдуть всі, всі — кого я любитиму... десть... колись...

ІНВЕРСІЯ ПЕРША

Вона. Моя мама розлучилася з батьком, коли я була ще немовлям, і я його ніколи не бачила. Якось я спитала в однієї із своїх тіточок, чи я мала коли-небудь татка, на що вона відповіла: «Твій

батько — диявол, що зруйнував життя твоєї матері!!!» І моя мама залишилась зі своїми чотирма дітьми і жорстокістю світу віч-на-віч... Дивно, але ми чомусь ніколи не страждали від нашої бідності... хоча весь час кудись знову переїжджали, в пошуках дешевшого житла і легшого хліба. І я маю завдячувати тому, що впродовж всіх років дитинства — мама залишалася бідною, вона не могла утримувати служниць і гувернанток для дітей і саме цим обставинам я зобов'язана своєю безпосередністю, яку не втратила на протязі всього життя... Я ще ніхто — я маленька дівчинка, що танцює у золотому колі світила; маю двох братиків і сестричку. Бетті мене виховує, якесь волохате слово! Бетті, сьогодні відкрилась страшенна таємниця — наш татко — Чорт!!!.

Маленький чорт — великі ріжки,
промерз дір'явій капелюх;
Не я — то Тім покрав горішки,
сусідський кіт — товстун і сплюх;
Один zostався!

Не жадьоба!

Лови і їж! Не спокушай!
Що? Руки, як у чорнороба?
Я щойно мила, це — лишай!
І в школу не піду! В ті крики —
У визг, що сам собі набрид?!
Вмираю я!

Потрібні ліки —

Цукерки, джем, смачний обід!
Солодкі вина, м'ясо, краби —
Все, що бажає званий гість!
Усіх покличу, окрім Жаби!
Хай злість ковта і крейду їсть!!!
Танцюйте, чоботи подерті!
Запрошую на манний торт!
Ну, от. Ти й посміхнулась, Бетті!

Скажи, наш батько справді Чорт!?
Куди ж ти плакатимеш знову?...
Що це за день, де все не так?!
Прощай, Айсі! І будь здорова —
Танцюй, викошуй переляк
Сама собі!
Ма, мо, му, ме, ми, мі...

Вона. Тату?! Тату... Мені сім років... Ми живемо
у двох напівпорожніх кімнатах... І мені здається,
що все моє дитинство пройшло під похмурою
тінню тата, про якого ніхто не зважувався говори-
ти, а жакливе слово «розлучення» назавжди впек-
лося в дитяче серце... Я уявляла тебе — свого таєм-
ного татка — дияволом із книжки з малюнками, з
ратицями, хвостом і рогами... І, коли інші діти
розповідали про своїх батьків, я мовчала... Татку!
Мені сім років... Я ніколи не бачила тебе!!! І рап-
том твій звоник у двері...

Ви бігли так, як під колеса!
Так, тут живе мадам Дункан!
А я...

Я — мавпочка принцеса?!
І ви — мій татко?!

Ураган!!!
Який ти класний і високий!!!
А чорт пропав десь там —
колись?!

Не тисніть так! Колючі щоки!
Не плачте!

Ми ж усі знайшлись!!!
Не плачте!

Нам не треба солі...
Де ж ви блукали до сих пір?!!!
(плаче)

Пробачте, мс'є...
У нас всі хворі...

Вітрянкa...

Нежить!!! В мамці — кір...

О, дякую! Ви — Санта Клаус!

І це мені? І це?.. І це?!!

(Плаче)

Мамусю! Казочка зосталась,

Щоб снігом кинути в лице?!

Ось подарунки!!!

Сентименти?...

Що тільки горе принесуть?...

Сніги — рокам...

Дивертисментом...

Бездонні ночі...

Каламуть...

Матусю!

Я не буду в шлюбі!!!

Де обидвох гвалтує Світ!!!

Татусю!!!

Таточку мій любий...

(голос) — Вона — горить!

(голос) — Подайте лід!

(голос) — Мс'є, ви загубили капелюха!

(голос) — Навчіться Господа любити!

(голос) — І жар не спав, у вас жовтуха...

(голос) — Мамусю, що Айсі болить?!

ІНВЕРСІЯ ДРУГА

Вона. Мамо!!! Чому все так? Чому все так жахливо?! Чому в очах твоїх подруг пожадлива каламуть зеленоокого змія ревнощів і печатка рабинь? Чому ви перетворюєте шлюб у рабство, в якому і виростатимуть ваші діти?!! Чому жінка так безнадійно вторинна?! Ні! Я даю обітницю на все своє життя — я не приймаю і не прийму псевдозаконної псевдоморалі, в якій гине людська гідність!

Я родитиму стільки дітей — скільки захочу, і коли захочу! Навіть коли відчуватиму твоє відчуження і лід нерозуміння найближчих друзів...

АНТИКОЛАПС

Лід —
 то вогненності суть очмаріла!
То ж кидайте в Огонь!
 Хай притулок знайде!
Де?!
 Те життя, що давно одгоріло?!
Вповза саламандрою в те, що буде...
Де?!!!
 Мое серце подвійно горbate?
В хтивому розумі хтось хихотить...
Втрати...
 Не варто!
 На варті розп'яте майбутнє...
І час колапсує у мить..
Огнь кличе душу мою на жертovníк!
Змії купаються у молоці...
Хто Санта Клаус?
 Ти брешеш, храмовник!
Для бідних задорого коштують ці
 ласощі...
 мі — ме — ма — мо — ма — мо...

ІНВЕРСІЯ ТРЕТЯ

Вона. Мамо! Ти завжди говорила, що занадто бідна, аби бути Святим Санта Клаусом! І що тільки багаті можуть вдавати Санта Клаусів і робити

щедрі подарунки. Моя маленька Попелюшка з волею Діви... Твій вольний дух у бідності, що не знав ущербності, переповнював тишу оглухлого від пустки дому високою музикою і штилем високих рядків, викликав тіні героїв і титанів, чия енергія пульсувала незвичними, первозданими ритмами, і необізнані, незаймані душі тремтіли від захвату і бажання — повторитись і продовжитись! Обіцяні театру, твої діти і не могли стати практичними людьми... Тату! Бачиш, як в короткому слові прощання легко об'єднати вас, роз'єднаних життям... Тату! Дякуючи тобі, ми живемо в красивому домі, з великими танцювальними залами, тенісним кортом і вітряним млином. Тихе пристанище між двома хвилями, що понесуть нас далеко-далеко звідси на схід... Брат Августин відкрив театр, що став відомим на узбережжі, особливо після турне. Я танцювала, Августин читав вірші, а потім ми грали комедію разом з Елізабет і Раймондом! А ще ми відкрили школу танцю! І коли мені виповнилось десять років, я мала стільки учениць, що ходити до школи, де так страждала від нерозуміння і постійного приниження, вважала за дурне марнотратство часу. Я можу і мушу заробляти гроші, що набагато важливіше! Я зачесала по-доррослому волосся, і, оскільки була високою, то всі вірили, що мені шістнадцять...

(Вона стріпується, відганяючи залишки спомену — сну, сміється і починає танцювати танець — гру перевтілення)

Аби повірили –

повір,

що ти є те – про що ти кажеш!

Ось, Кінь танцює із плюмажем,

а ось...

за ним пильнує Звір!

За тим назирці — Войовник,

дикунське тіло, погляд рисі...

Елізабет!

 Ти ж не барися!
Бо ж кавалер — не духівник!
Втікай — по сліду приближить!
А репетиція — на п'яту.
Ой, знову наколола п'яти!
Ні!! Маю чути, як дрижить
земля... як ритм наздожене..
гарячу кров, що тисне горло..
Я — Кінь!

 Я — Звір!
 Стріла — я — чорна!
Я — Той, Хто Вбив!
 Вбив не мене...

*(Завмирає на мить і починає вклонятися в усі сторони, імі-
туючи стилі і епохи).*

На сцену — погляди палкі!
Овації — як хліб до столу!
(З серйозним виглядом).
Так! Ноги в дівчинки легкі!
І танцюватиме! Вам — слово!
Все правильно! Це грецький стиль;
О, так! Так! Так... Нова метода..
Ви не зостанетесь? А шкода..
Єдина школа на сто миль.
Ма! Мо! Мі! Ме! Ма! Мо!
Мамо!

Я продовжила кредит у булочній!.. Я вициганила
в борг цілу торбу котлет! Спродалися шапочка і
рукавички. Прощу до столу! Вас пригощає Крез!

ІНВЕРСІЯ ЧЕТВЕРТА

(Яскраво освітлена сцена. Вона дослухається до овацій залу, піднімає увялий букет і повертає глядачам. Раптом знаходить очима Його).

Вона. ВИ?!... Мс'є Вернон?... О, мс'є Вернон! Ви були на виставі? Так, це остання вистава у Сан-Франциско. Гастролі закінчились, і я повертаюся до Європи, знову втікаючи від долі... а чи наздоганяючи її... Боже мій! Ви. Ви знайшли мене через стільки літ?! Ви не забули вашої юної вчительки танців, що зомлівала в обіймах юного хіміка?... Боже мій, о, мс'є Вернон, як нас міняють роки... І під їх захистом, тільки зараз я можу вам зізнатись... *(сміється)*.

О, мс'є Вернон!
 Згадалась бальна школа?
 О, мс'є Вернон!
 Моє ви — море сліз!
 О, мс'є Вернон!
 Життя — гончарне коло,
 Ми — амфори,
 з малюнками навскіс...
 О, мс'є Вернон!
 В канчук сплелись дороги!
 О, мс'є Вернон!
 Два літа — на літа!
 О, мс'є Вернон!
 До вашого порогу
 спішило серце, аби вмерти там...
 О, мс'є Вернон!
 Що для кохання роки?!
 Обійми танцю... вир... Вогненний біль...
 О, мс'є Вернон!
 Ваш поцілунок в щоку...

На ній ще слід... безумств дитячих...
сіть..

О, мс'є Вернон!
Ви — перший мій тайнопис!
В моїй надмірності — були ви над усе!
Посмійтесь, мс'є!
Я — в ролі Пенелопи!
А ви — блукалець мій, коханий Одисей!
О, мс'є Вернон!
Ви любите дружину?..
За всі роки не зраджували їй?..
О, мс'є Вернон!
Ну, що ви, як дитина,
злякалися?

Це ж тільки спомин мій...
О, мс'є Вернон...

Пішов... О, мс'є Вернон! В свої одинадцять років я була безумно закоханою, і думаю, що назавжди залишилась нею... О, мс'є Вернон, в місті, де гинула моя любов... мені не залишалось місця..

ІНВЕРСІЯ П'ЯТА

*(Різка тітьма навколо сяючого кола, де садиноко височіє
Вона...)*

Гончарне коло... Хрест буття...
І забуття вино цілюще...
І заробітки на насущне...
Коловорот без вороття...
Кредит весни, коли зима
в душі знедоленій і кволій?!
О, містер Селфрідж, ваша воля
Айсі удруге підійма...

О, містер Селфрідж, ви — Сократ!
 Ваш розум з серцем в рівновазі!
 Ваш оптимізм мене розважив,
 Й неначе легші ноші втрат...
 Та в грудях весь час щось пече?
 О, Гордон, де є міра мукам?!
 Які ж бо сильні твої руки...
 Яке міцне твоє плече...
 Ви не згадали той момент —
 Кредит, тканина на спідницю,
 Й худеньку юну танцівницю?...
 То перший мій ангажемент...

О, Гордон Селфрідж, відомий мультимільйонер, ви пам'ятаєте свій магазин в Чикаго, і голодну маленьку дівчинку, якій двадцять років тому ви дали в кредит плаття для танців?.. Я відпрацювала ваш кредит, я стала знаменитою, Гордон...

В мене бувають такі дні, коли життя видається дивною прекрасною легендою, квітуchoю долиною, де кожен ранок дихає любов'ю генія!

О, Гордон Селфрідж, життя нас зводить удруге! І згадуючи його, відчуваю голодну пустку, що доідає зболене серце... і повну відразу... Минуле — катастрофи і втрати, майбутнє — руйнація надій, мої ідеї — маячня хворого розуму... Самотня і спустошена, я бажала одного — повернення в Європу. І ось, цей корабель... каюта... ваша рука, така незвично надійна...

О, Гордон Селфрідж, я мала величезний успіх в саду на даху Майсоник Темплян, танцюючи після «грецької штучки» — «щось таке з перцем» під мотив «Вашингтонської пошти». Той перший ангажемент був спасінням від голодної смерті та йшов урозріз з моїми ідеалами! Перший і останній раз, коли я змушена була так вчинити... О, Гордон, о, Гордон Селфрідж! Для мене вулиці Чикаго пахнуть голодом!

Гончарне коло меле дні,
Та із-під ніг краде дороги.
О, місяцю золоторогий,
Що залишиться нам при дні?
Богемців зголоднілий гурт...
Кохання дивного поляка...
Сплетіння доль – химерні знаки,
Що сплетені в одвічну гру...
Мадам, малесенька мадам,
Простіть Айсі, що вас не знала!
Лукава смерть Івана вкрала...
Не плачте... Спомин вам оддам...

Мадам, ви дружина Івана Міроцького, і ви знали про мене?.. Він вам писав все... О, Боже! Чому ви так і не приїхали до нього в Америку?! Хай найбіднішою палубною пасажиркою, але ви мусили приїхати, коли так того хотіли! Мадам, я плакала над вашими долями і водночас переповнювалася почуттям всеперемагаючої сили і презирства до слабкості людської, до людей, що перечікують життя! О, егоїзм юності! Я б воліла не зволікати із здійсненням того, чого домогалася! Танцюючи по краю прірви, знала що іду своїм шляхом...

ІНВЕРСІЯ ШОСТА (Театр)

Вона. Містер Делі! Зачекайте, містер Делі! Я очікувала довгі дні біля театру, — аби зустріти вас!.. Містер Делі, ви прекрасний художник, ви справжній естет і розумієте гармонію прекрасного! Я маю велику ідею, яку викладу вам, містер Делі! Ви єдина людина в країні, яка може зрозуміти її! Містер Делі, я відкрила мистецтво, що втрачене вже дві тисячі років! Я зрозуміла таїну танцю!

Містер Делі, ви великий артист, але вашому театру не вистачає одного, того, що зробило великим театр Греції, — мистецтва танцю, трагічного хору. Я принесла вам танець! Я принесла вам ідею епохи! Я прийняла її від Тихого океану, соснових лісів Сьєра-Невади. Я відкрила танець, достойний поеми Уолта Уїтмена. Я створю для дітей Америки новий танець — який буде втіленням Америки! Я принесла вам нову душу — душу танцівниці! Містер Делі, я повинна, танцювати у вашому театрі! Містер Делі, дякую. Контракт на цілий рік!!! Нью-Йорк, привіт тобі, Нью-Йорк! Я перетанцюю твої широкі вулиці! Августин Делі! Талановитий і красивий! З відстані прощань — я прощаю вас! Ви і не могли б зрозуміти гарячі маніфести худої дивної дитини, що тинялася за лаштунками сцени з томом Марка Аврелія... Я прощаю і вас — гнівлива і яскраво виразна Ден Мей, і навіть ваш ляпас за мою надмірну старанність! Я прощаю вашу зверхність, гордовита і велика Ада Реган! Я прощаю собі вічно голодні репетиції, постійний пошук найдешевшого пансіону, безбожне гастрольне існування, єдиною втіхою залишалася платня у двадцять п'ять доларів — за які й трималася сім'я...

Августин Делі! Рік пройшов — усього рік, а я безмірно нещасна! Мої мрії, мої ідеали, моє честолюбство — все здається мізерно нікчемним! Я відчуваю відразу до себе і невимовну відразу до театру!!! Прощайте!

Мій світлопам'ятний Делі!
Я непритомніла зі страху,
І йшла на сцену, як на плаху,
А серцю снились кораблі.
Мій світлопам'ятний Делі,
Мені затісно в ваших шатах!
Так, бідність — вольності розплата,
Та серцю снились кораблі!
Мій світлопам'ятний Делі,

Я плутатиму ліве з правим...
Танцюю сонце в колі слави!
А серцю сняться кораблі!

ІНВЕРСІЯ СЬОМА (Втеча)

Вона. Всі ці нещастя винесли нас на мілину в Нью-Йорку наприкінці сезону. І саме тоді я замислила втечу. Було дуже мало грошей, і я знову вдягла свою коротеньку білу туніку, і знову мама акомпанувала... Салони... салони... салони... Після пожежі у Віндзорському готелі ми залишилися без пожитків, навіть без необхідного одягу. Мій ангажемент у Августіна Делі, досвід танцю перед вишуканим товариством Ньюпорта, «чотириохстами» вищого світу, залишив тільки присмак гірко-го розчарування... Я відчула, що все це може дати Америка, і марно розбивати серце там, де так глухо зачинені двері. І душу переповнювало палке бажання дістатись попри все до Лондона! Вітер з Гудзону все частіше приносив мелодії доріг!

Я народилася біля моря, і перші мої уявлення про рух, про танець, безумовно, народжені ритмом хвиль, глибинною пульсацією правічного океану. І найбільші події мого буремного життя також пов'язані з морем...

АНТИКОЛАПС

Несіть на крилах кораблі!

Малі!

Човни Харона й Ахерона!

Дамона

Оклик... Хвиль виття...
Життям...
Римую небуття!
Летять
У вир листки торішні...
Грішні
Себе на камені посіють...
Не вмію
І не навчуся жити!
Любити!!!

Елізабет! Я дістала гроші! Не плач, моя добра, покірна Елізабет... Нас чекає слава!

Елізабет! Ти кажеш — біль,
А я не розумію болю,
І граюся сама з собою?
Елізабет, я — річ в собі...
Елізабет! Ти кажеш стид —
З руки чужої сьорбать каву?
Оддам я славу під заставу —
І натанцюю вам обід!
Я не боюся ні ночей,
Ані тупої літ навали!
Міста! Дороги! Карнавали!
Танцюю в променях очей!
Елізабет, з «чотирьохсот» —
Озвалось п'ятеро... Ось гроші!
Прощай, Америко! Хороший,
Не озирайся, ти ж не Лот...

ІНВЕРСІЯ ВОСЬМА (Лондон)

Вона. Кораблі... Нашої суми не вистачило б і на білети в другому класі звичайнісінького пароплава. Блискуча ідея Раймонда — і ось, ми на промис-

ловому судні з трьома дорожніми валізами! Все наше меню складалось з солоної яловичини і чаю з присмаком соломи. Ліжка жорсткі, каюти маленькі, а ми — безмежно щасливі! На нас чекав Лондон! Як часто потім в розкішних каютах морських лайнерів, втомлена серцем і душею, я згадуватиму захоплюючу ейфорію тієї подорожі... На нас чекав Лондон! Якби можна було переглянути власне життя на стрічці кінофільму, ми б зачудовано питалися: “Невже це й справді було з нами?..”

Ми йшли лондонськими вулицями, не маючи ні грошей, ні друзів, ніякої надії знайти притулок. Величезний сердитий полісмен прогнав нас з Грін-парку. Не дивно, що ми, юні, не втрачали веселого оптимізму і в такій веремії невдач, але те, що моя мама, яка стільки перетерпіла в житті, і вже далеко не молода, сприймала все, як речі звичайні... Сьогодні мені це видається неймовірним... Мамо! Мамо! Пам'ятаєте той фешенебельний готель... і раювання в нім, майже цілу добу.

— Мсьє швейцар! Ми ніяк не можемо вийти до обіду, не переодягнувшись! Прощу накрити стіл у номері!

— Мсьє швейцар! Простіть мені здалеку! Простіть мій голодний авантюризм!

Доці. Тумани. І салони.
І серце в захваті мале!
Тобі я вдячна, Лондон сонний,
І за Елайна й за Гале,
І за прекрасну місіс Патрік,
За легендарну Джорж Вінгем!
Наївні танці в стилі антик...
О, юносте, солодкий щем!
Ти марнотратна і безбожна!
Короткий день — і довга мить!

(голос) — Яка наївність граціозна!

(голос) — Який трагізм у ній звучить!

Я — лінія твоїх ескізів!
 Заждіть, постійте! Мсьє Гале!
 Ви — фабула чужих колізій,
 Осінній мій, мій сивий лев...
 Я танцювала вам в Версалі...
 Сад Люксембурзький... Сен-Жермен...
 Могла би стати вам васалом!
 Я — не сюжет... дивертисмент...

Міс Віндгем влаштувала для мене вечір танцю в своїм салоні — присутній майже весь артистичний і літературний Лондон, і ви — Чарльз Гале! Я зустріла вас, щоб не забути ніколи... Чарльз Гале, вам п'ятдесят, а я не помічаю присутності молодих людей... З першого погляду душа потягнулася до вас, як зомліла за зиму травина до сонця. Чарльз Гале — син знаменитого композитора, художник, директор Нової Галереї, де я танцювала в центральній залі біля фонтану... і на ранок прокинулася відомою!

Чарльз Гале, я в захваті від вашого захвату моїми скромними успіхами! Не було дня, щоб я не заходила до вашої студії, забуваючи в ній про час... Ви відкривали для мене мистецтво старих майстрів і непересічні імена авангарду! З вами я вперше зустрілася з неперевершеним Генрі Ірвінгом і Елен Террі, що залишились ідеалом на все життя! Ви дозволяли вдягнути знамениту туніку Мері Андерсен! Ви частували мене своїми скромними сніданками...

О, Чарльз Гале, коли я не думаю про вас, я думаю про себе... проводячи в студії довгі ночі і дні... Я мріяла створити такий танець, який би передавав через пластику тіла всі емоції людської глибинності. Годинами я стояла абсолютно безмовною, непорушно схрестивши руки на грудях... В тій катотенії я ніби впадала у транс... Я намагалася знайти, і врешті-решт знайшла — Першопоча-

ток Кожного Руху, Чашу — тієї рушійної сили і
єдності, з якої народжуються всі рухи танцю, на-
роджується і вмирає сам ЧАС...

АНТИКОЛАПС

Ще на землі нікого не було...
Гуло
І клекотало голо...
В голос
Ніщо звивалось з Німоти.
Через світи
В світи — Світи!
Всім тілом стугоніла Німота,
Мов та
Провісниця в пропасниці кохання:
Мить прощання
Ще в Цілому — і вже Антисвіти...
Світи!
Із несумісності Субстанцій,
Із танцю
Хаосу і Небуття!
Життя —
То крик його останній...
На світанні-
Зламалася на скалки течія,
Та Нічия
Предвічна дорога...
Пороги —
Рогаті велетні Безодні,
Безродні
Первістки Безмежжя —
На межі
Розітнули простір!
І просто Неба
Земля зродила Час...

ІНВЕРСІЯ ДЕВ'ЯТА
(Париж)

Париж! Париж! Ти — європейська Мекка!
Афіни Греції, одвічне місто Рим!
Хто ким прийшов, блукальці іздалека,
Статистом ніяким, а чи героєм Гри?..
Париж! Париж! Твої ковтаю роки,
Як хворий наркоман гіркий ковтає дим!
Париж! Париж! Париж золотоокий,
Веселка золота танцює над усим!
Париж! Париж! Померти рано—вранці —
Твоїм останнім псом між сонних голубів!
Париж! Париж! Ми — добровільні бранці...
І в найкоротшу мить завдячую тобі...

В о н а . Париж... Париж... Андре Донье — високий розум, тонкий літературний талант.. Наші дивні зустрічі... і марні спроби наблизити вас... Париж! Париж! Жагучі пальці Родена... Трагічні танці Содо—Яко... Париж... Париж... З великодушності князя і княгині Полін'як мої танці стали відомими. До них схвально поставилося багато впливових і відомих людей. Але ні ці високі оцінки, ні перша слава не могли вплинути на фінансове становище, яке все ще залежало від випадку, і частогусто ми не мали чим сплатити за студію, не в змозі викупити паливо — страждали від холоду... І все ж, серед захланної бідності я годинами простоювала в нашій холодній похмурій студії, очікуючи натхнення... танцю.

Пане Імпресарію!

Пам'ятаєте, як ви прийшли якимось, такий здоровий і багатий, у дорогій шубі, з величезним діамантовим перснем, у мою бідність? (*Сміється*).

— Я представник найбільшого мюзик-холу в

Берліні! Ми начувані про ваші босоногі танці, і згодні запропонувати терміновий ангажемент!

— О, дякую! Але я ніколи не згоджусь ввести своє мистецтво в мюзик-хол!

— Ви не розумієте! Найвідоміші актори працюють на нашій сцені і отримують великі гроші! Я пропоную вам п'ятсот марок за вечір! Гонорар може бути збільшено. Вас прекрасно представлять: «Перша босонога танцівниця світу!» Ви безперечно згодні?

— Ні! Іще раз — ні! Ні на яких умовах!

— Це неможливо! Я не можу прийняти відмови! Я маю готовий контракт!

Пане Імпресаріо!

Ви дивилися на нашу вбогу студію і не йняли собі віри! Ви прийшли і наступного дня, і другого, і третього, ви запропонували мені тисячу марок за вечір! Ви кричали:

— ДУМЕС МЕДЖЕН! Ви відмовляєтесь від десяти тисяч?!

— Так, я відмовилася б і від десяти тисяч і від ста! Я шукаю те, чого ви не розумієте! Я маю місію — великого відродження танцю, місію повернути усвідомлення краси людського тіла!

Пане Імпресаріо!

Але я приїду до Берліна! Я буду танцювати перед співвітчизниками Гете і Вагнера, і в театрі, який буде їх достойний!

Пане Імпресаріо!

Через три роки ви принесли троянди в Оперний театр Кроля, де для мене грав оркестр Берлінської філармонії, а виставу було продано більш ніж за двадцять п'ять тисяч марок! Ви вибачалися і весь час повторювали: «ЗІ ХАТТЕН РЕХТ ГЕДІГЕ ФРАУ! КЮСЕ ДІ ХАНД!» Ви повторюва-

ли знову і знову: «За вами правда, мила пані! За вами правда! Цілую ручки!!!»

Пане Імпресаріо!
Прийміть і мій поцілунок!

Париж! Париж!
Ти — бідність вінченосна!
Сьогодні ти король —
з чахотки і боргів!
Спасибі і прощай!
Все у житті відносно!
Прощай, Париж!
Прощай!
Улюбленець богів!

ІНВЕРСІЯ ДЕСЯТА (Берлін)

Вона. Луа Фулер, я прийняла вашу пропозицію про спільні концерти з Садо-Яко! Я знайшла вас в Берліні, в оточенні красивих юних створінь, що обожнювали вас, в атмосфері такої любові і ніжності, якої не знала ніколи... Ваші вистави — чудо! Ваш талант незвичайний і неповторний. На очах у глядача ви перетворювались в тисячі образів! Нікому і ніколи не вдалось бодай повторити вас. Ви — велика актриса, Луа Фулер!

Акторські долі — долі трансвестіти...
За це вам платять гріш — роз'ятрюйте гріхи!
Забудько-янгол крізь діряве сито —
Од днів легких одсіює лихі...
Акторські долі...

Десь судилась Слава!
А більшість, як свічки... Тихенько догорять...

Театр!

Театр!

Твоя любов лукава!

Хто сміє вам, брати...

і сестри, докорять!

Мадам!

Мадам!

Дозвольте не згоріти!

У вашім полум'ї без власного вогню...

Луа Фулер! Ви, власне, сутність квітів!

До ваших ніг, Луа, сльозу свою зрону...

За мужність болю, і за Садо Яко!

Очима вас беру! Обожаю, мадам!

Та власна доля — власні має знаки!

За мною — мій Талант!

А юність вам оддам...

Я пам'ятаю тебе, Нянечко! Ти, яка діставала гроші для нашої непрактичної трупи, чії палкі поцілунки пропікали мої щоки... Мене було забагато для твоєї ламкої безбожної душі... В готелі «Брістоль» у Відні, моя рудоволоса Нянечко, ти винесла свій вирок:

— Бог велів задушити вас, Айсі!!!

Я знала, що коли людина божеволіє — то не можна сперечатись з нею... Я просила вас...

— Ненсі! Рудоволоса, сонцегрива, Ненсі! Нянечко... Дозвольте помолитись...

Потім бігла коридорами, немов мене наздоганяв сам чорт! Коли ж тебе тримали шість клерків, а лікар, ховаючи очі, бурмотів свій жахливий вердикт... Я плакала від жаху розуміння... Нянечко! Золотоволоса Нянечко...

Життя — гончарне коло!

Прощаю вас — і ви простіть мене!

Розіб'єш обруч — місяцю підкова...

І ВІН — ЄДИНОТВІЙ з ночей наздожене!!!

ІНВЕРСІЯ ОДИНАДЦЯТА
(Будапешт)

Вона. Геніальний Олександр Грос! Ви найкращий імпресаріо Угорщини! Я безмежно вдячна вам за те, що ви взяли на себе вирішення моєї долі, звільнили від сірості страхів... Я цілую ваше серце за грандіозний тріумф в «Уранії», шаленство угорської публіки, за гірко-солодку весну Будапешту, за місячні ночі, переповнені пахощами бужку і магією циганських мелодій, що нуртували в крові і викликали з глибин незнані почуття, за ту мить, коли я зустрілась поглядом з пристрасною чорних очей, і нерозумна німфа пірнула в той вир, щоб повернутися у світ вакханкою... З першого погляду ми вже були в обіймах одне одного, і не існувало такої сили на землі, аби їх розірвати!

О, молодість, весна, Будапешт і Ромео! Коли я згадую вас, мені здається, що все загубилося десь у днині вчорашній, і мені тільки варто покликати... Ромео, Ромео! Чому коли ви не гинете, то врешті-решт стаєте Антоніями — коханцями коханок... ваших Цезарів!!! Я думала так... Ні! Неправда! Я любила... і вірила...

Буду тебе любити!
 Заздрить земні владоможці!
 І за межею битви —
 Де вже нема переможців, —
 Буду тебе любити!
 Жити судилось в різних,
 Грізних віках, Коханий!
 Світ заволає — Пізно!
 Зватиме Небо — Рано!
 Буду тебе любити!
 Буду тебе любити!
 Сни приповзуть пророчі,
 Що замерза і глиця,

І на останнім кроці —
Плює Ніщо в зіниці!
Буду тебе любити!
Буду тебе любити!
 Час — перетліле ласо!
 Вітер в твоїх стременах!
 Ти — мій єдиновласний!
 Вольна моя — від мене...
Буду тебе любити!!!

Коханий, я бачила твій дебют в ролі Марка Антонія, і розуміла, що прощаюся з Ромео, якого вже не було і чия Джульєтта танцює в туманах минулого... Марк Антоній — незнайомий і далекий... Я втікала у Відень дорогою такої журби і гіркоти, неначе вся радість водночас залишила Всесвіт...

Овацій грім! Любов! Антоній!
Ковтаю сльози — скалки скла...
Чорніє кров... Сивіють скроні...
Любов не вмерла... Віджила...
Я відпущу тебе, Ромео!
Не втримати вчорашній день...
Життя моє! Відьомське мрево —
Клекоче й рветься із легень!
Іди — і світові радій!
Я хвора...
 Боже!
 Чорне небо...
П'є світло згублених надій...

Олександр Гросс! Я підписую ваш контракт! Я буду танцювати у всіх містах Німеччини!
Олександр Гросс!!! Я не можу зрушити з місця!
Я — гину...
Так... Вихворювала довго і видужувала неохоче, не маючи інтересу ні до чудової місцевості Франценсбаду, ні до моїх добрих друзів... Ваша дружи-

на, о, Олександр Грос, так ніжно й терпляче гляділа мене, захищаючи від мороку безсонних ночей... І це моє щастя, що практично скінчились гроші в банку, і ми були змушені влаштувати мої концерти! Магія імені примусила душу повернутись у зморене хворобою тіло...

Я — вдягаю тебе, червона туніко!
 Я — відмовляюсь од тебе, серце!
 Мої дороги — тисячі сердець!

Скорботу, муку, розчарування в любові — я перенесла в своє мистецтво, я створила історію Іфігенії, її прощання з життям на олтарі смерті...

Я — Іфігенія, я — борг
 Богів земних — богам небесним!
 Не вранішній — вечірній торг!
 Ціна — життя! Монети — весни...
 Чекає Чаша на вино
 Гарячої палкої крові!
 Чиєї крові?! Все одно,
 Мої брати бідоголови...
 Ще перса з краплями роси
 Не цілувала Артеміда!
 О, Клітемнестро, відпроси!
 Ідуть Ерінії по сліду...
 Ідуть руйнація й чума —
 Ні бог, ні цар не допоможе!
 Я власну кров сточу сама...
 Жертовник мій... любові... ложе...

Я взяла Берлін штурмом! Публіка відмовлялася залишати театр, вимагаючи безкінечних повторень. Студенти просто божеволіли від захвату: вони випрягли коней з моєї карети, і везли мене вулицями. Із смолоскипами і піснями, вони годинами танцювали під вікнами готелю! О, Олександр

Грос, те що бентежило деяких добропорядних громадян, повірте, насправді було невинною оргією...

Судіть мене!
Судіть!
Я — розірвала коло!
Себе розпорошу —
На тисячі сердець!
Гірку отруту п'ю
Безликого...
Ніколи...
І знаю —
Перша мить —
Початок... і... кінець...
Судіть мене!
Судіть!
Жорстокий злоязикий
Ваш суд наздожене мене на самоті...
Допоки ж —
ГРА ТРИВА! —
І СЛАВА — мої ліки!
І падають до ніг — троянди золоті...

ІНВЕРСІЯ ДВНАДЦЯТА

В о н а . Я — Айсі... Я — сутність вітрів, що танцює в обіймах найлегших сніжинок, я — стихія води, що втікає у землю, танцюючи в путах останнього снігу!

Я — нота найвища прощань і прощення на згарищах мертвого поля, що кличе і кличе до древнього Пана, аби повернув той незгаслі жарини життя!

Я — те, що живе і живиться плоттю землі, п'є прогіркле вино і прагне солодоців плоті! Те — що

любило й любитиме світ, як вішалник любить останній ковток повітря...

Я — дорічна колона, що одвіку латає лахміття пошарпаних хмар, де зламані стріли Зевса до ско-ну стікатимуть кров'ю в розірвані вени...

Мої груди цілують вітри Одіссея, й невтомні дощі Пенелоп заливають червоні зіниці...

Я — та, якій сниться...

Вона. Я... Я забуду тебе — голубоока Афіно й до-вершену красу твого храму на Афінському пагор-бі... Інший — на Байрейтейському — полонить мій розум...

О, Тоде, що вистояв в саду всенощні, вицілю-вав чоло моє і очі... і ніколи не торкнувся, як ко-ханий...

О, мудрий пан Геккель, вас більш цікавила якість мармуру, аніж мої захоплення безсмертни-ми творіннями Фідія.

О, прекрасна високочола Каземіра Вагнер! На-віть вас шокувала моя прозора туніка в «Тангейзе-рі», і ви намагалися одягнути мене у білу сутану!!! Ви — чий чоловік і воїн воїнів всіх доріг чув музи-ку і бачив танці живого вогню древніх язичниць...

Я кричала до німоти: — Не полоніть божест-венне безгрішне людське тіло у високому на-тхненні Духу порочною пошлістю шовкового трико кольору дохлої риби!!!

Я — жива! Я — вольна! Я — дитя одвічного Оке-ану, що змива усі сльози і повертає дощем! Я — щем ваших глухих сердець! Я — Афродіта!

ВОНА. Ритми слів — ламають безболісно і безпо-воротно, як нікотин руйнує легені... Ви були муд-рі і знали багато слів, ви цитували Ніцше, що згор-ів на видноколі світу...

Я залишала назавжди Байрейт, але в крові вже гуляла невігойна отрута...

Вона. Душа моя озивалася на музику Вагнера, розум — на ваші слова, що випікали цноту древляньського неофіта! Голод скорботи... муки совісті... безкінечна печальна жертва... десь... колись... нікому!!! Любов... що кличе до смерті... Все це мало назавжди перекреслити видіння сонячної країни веселих і жорстоких у життєлюбстві богів, безстрашних і в безпросвітній чорноті тілесного пекла людей, білих корон, що тримають гончарне коло Неба, просвітлену мудрість крилатого Сократа...

Я залишаю вас — і нестиму вас через світи...

Генріх Тоде! На мене чекає Росія, і губиться ваш голос в мовчанні снігів...

Генріх Тоде!!!

Про що розкажу я тобі —

Про дощі,

Що сіктимуть навскіс

Зголоднілі роздягнуті очі,

Про ночі,

В яких загубилася втіха

І лихо

Не втомлену радість шукає,

Гукає

На тебе...

Небо —

Зістарілось і почорніло,

Не вміло

І зараз не вміє втішати...

Кричати —

На роздоріжжі вітрами!!!

Роками —

Спливає мовчання...

Востаннє —

Про що розкажу я тобі?!

ІНВЕРСІЯ ТРИНАДЦЯТА

Вона. Боже! Як швидко згортається часу сувій, і я вже не встигну сказати, що безумно люблю тебе, Гордон Крег, батька янголяти з лицем Єлен Террі... Носила важко — важко родила, впізнавши глибинно ціну первородності... Як я любила тебе, Гордон Крег — тебе, закоханого у власний талант...

Мовчальнику...

Чернець печальний...

Безжально вистражданий шлях

розтяг

На хрестовині рук вузлатих —

окатий,

Окаянний кат, безвинний брат

Праматері землі...

Змілів і біль,

Та жаль ятриться,

й громовиця

Впіка клеймо в чоло крейдяне —

різдвяне

Свято в сіру спеку...

Здалека —

Чоротно — синя, аж червона —

солоня

Полуденним морем...

Горем...

І найсильніших зморить день,

Та з безвісти націлена стріла

на два крила

Ніч розітне

й зачне

Нову Зорю і Вічні Древа...

Паріс Санже! Мій благородний і багатий Лоенгрін... Поеднаних безповоротністю втрат не роз'єднати нікому...

Є горе, яке вбиває... Здається, людина продовжує жити, тіло ще тягне своє безпросвітне існування, та душа вже відійшла в ніч... і назавжди... Хто сказав, що горе возвеличує і виявляє найблагородніше?! Я ж відповім, що останні дні до трагедії — були останніми днями мого духовного життя... І з того часу я одержима одним бажанням — втікати... втікати... втікати... від того страхіття... і доля моя — безкінечна втеча... Я — Летючий Голландець... примарний корабель... у примарному океані... Я знала... І в найщасливіші моменти своєї долі... я передчувала, що там... за днями... Я кричала по ночах і прокидалася від власного крику...

В той рік за контрактом я мала концерти в Парижі, і молодий лікар нарадив пожити декілька днів у Версалі. І дійсно, коли я прокинулась на ранок в готелі «Тріанон», серед розкішного парку, всі мої передчуття і страхи щезли, як вранішній туман. О, якби був поруч хор древньої трагедії, він нагадав би, що, втікаючи від нещастя, ми часто напрямки йдемо до них! О, якби я не поїхала до Версалю, рятуючись від пророчих видінь, мої діти не знайшли б свою смерть на тій же дорозі...

В той вечір я танцювала, як ніколи! Я не була жінкою, я перетворилась на полум'я радості, в спалахи сердець зачарованого залу! І чекала на тебе, мій Лоенгрін!

А напередодні сталася дивна подія: хтось надіслав в подарунок прекрасно оформлену книжку Барб'є д'Оревільї.

Вона. Я збиралася насварити Патріка, що влаштував гармидер в кімнаті, і раптом книжка розкрилась на сторінці з іменем «Ніубея», і я прочитала...

...Прекрасна, і матір дітей, що достойні тебе, ти посміхалась, коли називали Олімп, і покарою — стріли богів, що побили дітей твоїх, і яких не змогли захистити оголені груди...

І раптом, я зрозуміла: «Діти! Мої діти! Якою сірою пустокою видавалося б без них життя! Вони важать більше, ніж моє мистецтво, в тисячу разів любов до них сильніша кохання найкращого із мужчин, діти — таємний зміст і щастя мого життя!»

Я відклала книжку, руки мої тремтіли, холодний липкий страх охопив мою душу...

Я покликала своїх дітей, я притисла їх до грудей, сльози росю падали на їх золоті голівки — я пам'ятаю кожне слово, кожний порух того ранку... Скільки разів безсонними ночами я відтворювала в пам'яті кожну хвилину... Чому доля не остерегла мене, аби я змогла відвести неминуче... Ранок стояв такий тихий, тихий. Вікна розчинено в парк, що вбирився у першоцвітіння. Зачарована весною, своїми красивими щасливими дітьми, я відчула таку натхненну радість, що почала танцювати з ними. Озвався телефон, і я почула твій голос, Лоенгрін. Ти просив приїхати і привезти дітей. Я у захваті від майбутнього перемиріння прошепотіла цю новину Дірдре.

— Патрік, Патрік! Вгадай куди ми сьогодні поїдемо! — защебетала вона.

Як часто я маритиму дитячими голосочками: ...вгадай! Вгадай! Куди ми сьогодні поїдемо!...

Бідні мої, ніжні, прекрасні діти, якби я знала, яка жорстока доля судилася вам... Куди? Куди ви пішли у той день?!

О, Лоенгрін! Ми були такими щасливими. Ти не міг натішитись на свого сина і Дірдре. Ми снідали в Італійському ресторані, їли макарони і пили солодке вино! Ми багато сміялися і мріяли про чудесне! Театр великого композитора Патріка і всесвітньої танцівниці Дірдре — храм, достойний Дузе, де великий Мане-Сюлі зіграє свого Софокла! Театр, що ніколи не буде збудованим...

Я мала репетицію, а діти мусили їхати додому... Сама вивела на вулицю, всадила в машину, вкутала пледом, поцілувала через скло...

Піаніст ще не прийшов. Я вдягла білу туніку, і тримаючи в руках коробку з шоколадом, ходила по величезному залу студії, їла цукерки, і думала, що я — найщасливіша жінка в світі! Я молода, знаменита, в мене такі чудові діти і чоловік! Сьогодні збулася мрія всього життя — я матиму школу танцю і театр! Повернувся Лоєнгрін, ми — разом, і життя прекрасне!

І ти повернувся... Тебе хитало... Ти хрипів синіми губами: «Діти... діти... померли...» — і падав довго... довго..

Чому я не збожеволіла? Сон, що триватиме вічно... що врятувало мій отетерілий мозок?!...

Машина з дітьми виїхала на набережну Сени, їй напереріз вискочило таксі. Шофер круто повернув до річки. Мотор заглох. Шофер вийшов з машини, аби завести, і тут... вона рушила з місця і посунула в річку... Парапету не було і за хвилину вона опинилася в Сені... Їх підняли краном через годину. Дітей відвезли до Французького госпіталю... Кажуть, Дірдре ще дихала... Чому мене не було поруч?!!

Двічі розриває горло і випікає мозок нелюдський крик матері — при народженні і при смерті. І коли я тримала в долонях холодні рученята, які вже ніколи не зігріти, я чула цей свій крик, один — єдиний на весь Всесвіт, переповнений смертельною тугою і колишньою радістю, екстазом народження і агонією...

Після катастрофи я залишила сцену і готувалася стати матір'ю... Першого серпня почалися пологи. Стояла страшена спека, і в розчинені вікна вривались чийсь голоси, гуркіт барабанів, плач, абсолютно незрозумілі слова... мобілізація... війна... війна... І моє дитя, що носила під таким отруєним серцем... мало народитися в такий недобрий світ...

Коли з'явився хлопчик, я вирішила, що це повернувся Патрік... Я попросила принести дитину...

Його голівка лежала на моїм плечі... Патрік, — ти-хенько покликала... Він відкрив голубі очі... схлип-нув... і все...

Мені здається, що це остання межа страждань, що судилися мені на землі — в цій хвилиній смерті знову і знову вмирали мої нещасні діти... Рани мої невігойні... Я чула стукіт — то забивали маленьку труну — єдину колиску мого немовляти... Чорний вир охоплював мозок, а спекотні очі пірнали в криваві рядки «Необєя, що оплакує своїх дітей...»

Що це?! Жахливий парафраз долі? Помста ері-ній долі?! Чи холодна середньовічна помста хти-вої розбещеної заздрості?! Що це?!! Ніобєя... Ні! Я... Медея, що власноруч привела дітей на жер-товник!!! Будь проклята безодня, що одвіку — ві-ків ненаситно поглинає легкі і незаймані душі!

І чого вартий магічний дар, що безсилий захис-тити коханих?!!!

Хто... я?... Де... я?... Медея...

Сива Медея — крук чорного свята!

Нап'ято

дірками лахміття вітрила...

Любила...

Нехрещеним дітям даруй, Боже, крила!

Не була

їх з малечку і до остання...

Остання

нелюдська надія —

що дію?!

Летіте!

Летіте у вирій!

у вирі

нічної спокути —

розкуті

самі тільки руки!

Му-у-ки

обличчя вас двоє...
 в двобої...
 Вас — розперезано і роззучо!!!
 Забуто...
 Повії без сорому, очі, —
 з ночі
 не намілується...
 Чуєте?!!
 Щік зацілований мармур —
 марно...
 Минущість майбутнього —
 забудь його...
 Душу надвоє розламати —
 мати...
 Забиті — не плачуть...
 Забитим — не страшно...
 Ти — старший,
 синочку мій важний —
 як важко
 тебе я носила...
 Несила —
 зносити долю!
 Волю!!!
 В огні льодяному —
 по ньому
 вию!
 Шию
 Гадину білосніжну —
 ніжно
 хто цілуватиме?!
 Матиме —
 вериги довічні...
 Стрічні —
 жахаються перехожі —
 Рожі,
 а чи чума на тобі?!
 Пробі!!!
 Хрипітимеш горлом до неба...
 Не треба...

Не допоможе...

Боже!!!

Бездонного болю замало!!!

Мамо,

Яка ви страшна, мамо!

Хоча б закричіть, мамо!

Мало...

Крові як мало...

Хто стугонить в тиші?!

Миші

вигризли мозок...

Можна...

Все тепер можна —

дітками гендлювати...

відьмувати...

бо ти ... не мати...

Не вмерла — зотліла...

Тіло —

Оскаженіло

в лабетах катаlepsії!!!

Сію

снів своїх зерно —

терна

Любові... Бові —

звірилось серце,

а вірила —

Богу...

ЕПІЛОГ

Вона. Я — Айсі... Я — Актриса... Я народжена риму-
вати життя і небуття, хаос доріг і гармонію ча-
су. Я — Чаша, в якій вигорає вогонь незгасимих
сердець, що лишили по собі — казки і легенди...
Я — Актриса! Я — Велика Актриса! І магія танцю

заполонила світ по обидва крила Океану. І Слава
ходить назирці і тягне хвостом — облуду й огиду...
Я мала все — і втрачала безповоротно найдорож-
че... Я мала все — і була найбіднішою поміж бід-
них... Багатоґрішно, жагуче любила і пройшла
крізь вселенську спокуту...
Я — любила вас і кидала до ваших ніг своє зболе-
не серце... Я любила вас, і знала, що...
І щезне з пам'яті ім'я,
І біль загоїться від втрати...
Час перетер і перем'яв,
І знов посіяв проростати —
Все те — що нами не було...
Та те — що вже не буде нами,
Як молода кора стебло,
Я... обнімаю... не руками...
Я — Актриса! І я — танцюватиму на розрив аорти...
Все швидше меле Часу Млин, і втіка із-під ніг до-
рога Гончарного Кола... І от-от я торкнуся чолом
горизонту... І спалах останній душі полетить у
Безмежжя... Але я встигну сказати: «Прощайте,
друзі! На вас чекає Слава!» Я неодмінно встигну
сказати: «Прощайте... Друзі!...»